

De Vreedzame School

voor nieuwkomerskinderen

Lesbrief 4

Een veilige groep

Nieuwkomerskinderen leren dat het belangrijk is om je veilig te voelen en dat ze een bijdrage kunnen leveren aan een veilige sfeer in de groep.

Inleiding

Als leerkracht hoopt u bij de start van het nieuwe schooljaar, dat uw groep een fijne groep wordt. Begrijpelijk, want in een veilige groep is het fijn werken! En in een groep waarin iedereen zich veilig voelt, kunnen alle leerlingen zich zowel cognitief als sociaal emotioneel goed ontwikkelen. Het ontstaan van een veilige groep gaat echter niet vanzelf en vraagt ieder jaar een investering. Positieve groepsvorming vraagt het hele jaar door de aandacht, zeker wanneer er in uw groep gedurende het jaar nieuwe leerlingen instromen.

De ontwikkeling van een groep bestaat uit vijf fasen (1). Vooral de eerste drie fasen van groepsvorming staan tijdens de eerste zes weken centraal. Deze periode staat in het teken van het zich eigen maken van de regels en cultuur van de school en de groep, oftewel: enculturatie (2). Met een goede start legt u het fundament voor een veilige, positieve en betrokken groep waarin leerlingen om elkaar geven. Door aan het begin van het jaar samen met uw groep afspraken te maken zorgt u dat de normfase al begint tijdens de vormfase. Al werkende wordt in de eerste twee weken helder hoe de leerlingen met elkaar willen omgaan en welke afspraken daarvoor nodig zijn. Door deze afspraken zichtbaar op te hangen vormen ze een leidraad voor de rest van het jaar. Als iemand zich niet aan de afspraken houdt spreken ze elkaar daar op aan. Gaandeweg kunnen afspraken worden bijgesteld of nieuwe afspraken worden toegevoegd. Zo bedenkt u in deze fase samen met de leerlingen positieve normen voor de groep: 'Zo willen we het in onze groep'. U investeert hiermee in een positief sociaal klimaat. Dit biedt veiligheid en houvast tijdens de groepsvorming. Als er gedurende het jaar nieuwe leerlingen instromen bieden de leerlingen die al langer aanwezig zijn hulp. Zij leven het gedrag voor en kunnen zelf vertellen hoe ze in de groep met elkaar omgaan.

Bij het creëren van een veilig klimaat is het ook belangrijk leerlingen te stimuleren om een bijdrage aan de gemeenschap te leveren. In een veilig klimaat kunnen kinderen een bijdrage leveren aan de gemeenschap. Tegelijk bevordert deze bijdrage de veiligheid. In Lesbrief 3 Een steentje bijdragen, vindt u hier informatie over. Leerlingen ontwikkelen zich positiever wanneer ze deel uitmaken van een gemeenschap waarin ze het gevoel hebben dat ze erbij horen en er toe doen. 'It takes a village to raise a child', zoals het Afrikaans gezegde luidt. Dat geldt voor de totale school maar ook voor de klas. Het is belangrijk dat u alle leerlingen het gevoel geeft dat ze onderdeel zijn van de leefgemeenschap die de klas vormt, dat hun aanwezigheid 'verschil maakt' en dat de klas minder leuk is als hij of zij er niet bij is. Hoe u van de school en de groep een gemeenschap maakt vindt u in het programma De Vreedzame School uitgebreid uitgewerkt.

Na de eerste fasen van de groepsvorming, na ongeveer 6 weken, kunt u onderstaande les geven om samen met de leerlingen na te gaan hoe de groep ervoor staat. Voelt ieder kind zich veilig in de groep of vraagt dit nog aandacht? Na een analyse van de sfeer stelt u in samenspraak met de leerlingen waar nodig acties op om de sfeer te versterken.

- (1) Tuckman, B.W. en M.A.C. Jensen (1977). *Stages of Small-Group Development Revisited*. *Group & Organization Studies*. December 1977, 2(4),419-327.
- (2) Pauw, L. (2018). *Burgerschapsvorming op weg naar volwassenheid*. Amsterdam: SWP Noot 44. Thornberg (2009).

Hoe doen we het nu in onze groep?

Leskern

De leerlingen leren dat ze een bijdrage kunnen leveren aan de veiligheid in de groep.

Materialen

- Een groot vel papier

Vorbereiding

- Lees de inleiding van deze lesbrief.
- Bespreek de afspraken van de leerlingen. Wat lukt? Wat lukt minder?
- Hoe ervaart u de sfeer in de groep? Denk aan: binnen- en buitensluiten, conflictoplossing, veilig voelen, sociale media.
- Gebruik de veiligheidsmonitor en bespreek die met de leerlingen.
- Via onderstaande link kunt u een digitale versie van deze les op uw digibord tonen.
https://presenter.prowise.com/share_EJNbGrYIOPhG7da8b8qQmSuT2TKDceHrxfSDW2VuQDBXqmeRtUsgxm0zGUCt9UK7

Agenda

- ▶ Binnenkomer
- ▶ Wat gaan we doen en leren?
- ▶ Veilig, onveilig
- ▶ Hoe staan wij ervoor?
- ▶ Wat is er nog nodig?
- ▶ Wat hebben we gedaan en geleerd?
- ▶ Afsluiter

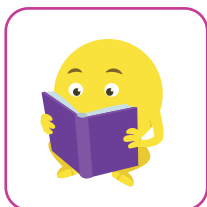

▶ Binnenkomer

Doe een binnenkomer, bijvoorbeeld onderstaande.

Naam en beweging

De leerlingen staan in een kring. Een leerling zegt zijn naam en doet daar een beweging bij. De andere leerlingen doen dit als een soort wave na.

▶ Wat gaan we doen en leren?

Vertel: *Alle juffen en meesters vinden het belangrijk dat iedereen zich **veilig** voelt hier op school. (laat de illustratie veilig zien) Als je je veilig voelt kan je goed leren en samenwerken en spelen. We gaan kijken: Hoe is dat in onze groep?*

Neem de agenda door en vraag of iedereen akkoord is.

▶ Veilig, onveilig

Tijdens dit onderdeel verduidelijkt u de begrippen veilig en onveilig.

Laat de verschillende situaties zien in presenter. Benoem de eerste situatie links als onveilig, waarbij u uw duim omlaag doet en naar de linker kant van het bord loopt. Benoem vervolgens de situatie rechts als veilig. Loop daarbij naar de rechter kant van het bord en doe uw duim omhoog.

Doe dit ook met de tweede.

Laat nu op de volgende dia een situatie zien (onder de blauwe vlakken) en licht de dia eventueel nog mondeling toe of doe het gedrag voor. Laat alle leerlingen nu met een duim omhoog of duim omlaag aangeven of de situatie veilig of onveilig is. Doe dit met alle 4 de situaties. Misschien kunnen leerlingen tot slot nog andere situaties noemen of voordoen, die veilig of onveilig zijn. Vertel: *We gaan nu kijken hoe het in onze groep gaat. Vinden we dat het goed gaat in onze groep? Voelen we ons allemaal veilig?*

► Hoe staan wij ervoor?

U kunt in plaats van dit onderdeel ook de uitkomsten van de veiligheidsmeting, of een ander instrument voor sociale veiligheid gebruiken om aan te geven hoe de groep er voor staat. Als de meting nog niet heeft plaatsgevonden kunt u onderstaand activiteit uitvoeren. Beide opties is uiteraard ook mogelijk!

Laat de leerlingen gaan staan in de kring. Laat de leerlingen hun positie innemen in de kring door te zeggen: *Als je rechts (in de kring) gaat staan ben je tevreden (doe uw duim omhoog en loop naar rechts). Links ga je staan als je ontevreden bent (doe uw duim omlaag en loop naar links).* Afhankelijk van uw groep kunt u aangeven, dat ze ook tussenin kunnen staan. Stel nu de volgende vragen waarbij u bij iedere vraag eerst denktijd geeft.

Laat vervolgens alle leerlingen steeds hun positie innemen.

Hoe vind jij:

- *dat we in onze groep met de afspraken omgaan?*
- *Hoe spelen we op het plein?*
- *Hoe werken we samen?*
- *Luisteren wij goed naar elkaar?*

Sta steeds kort stil bij het globale beeld. Bijvoorbeeld: *Het grootste deel van jullie is tevreden over de sfeer (duim omhoog), een paar leerlingen zijn ontevreden (duim omlaag).* Breng de scores op het bord in beeld door de aantallen te schrijven onder tevreden en ontevreden. Ga niet in op individuele keuzes en vraag geen uitleg, om te voorkomen dat leerlingen zich hierbij onveilig voelen. De leerlingen gaan zitten. Vraag naar een eerste reactie. Laat twee leerlingen kort reageren.

► Wat is er nog nodig?

Maak gemende drietallen van nieuwe leerlingen en leerlingen die er al langer zijn en de taal mogelijk al (beter) beheersen. Laat ze in gesprek gaan over de onderstaande vragen, zie ook de digitale les. U kunt er ook voor kiezen om dit in de grote groep te doen en leerlingen eerst in tweetallen te laten nadenken.

- *Wat lukt al goed? Waar zijn we trots op?*
- *Wat kunnen we beter?*
- *Hoe kunnen we elkaar daarbij helpen?*

Laat elk groepje kort teruggeven wat er bedacht is en noteer het in twee kolommen op het bord: tevreden / verbeterpunten.

Neem de volgende aandachtspunten mee:

- *Focus op wat er al goed gaat, daar liggen aanknopingspunten voor het versterken van de sfeer.*
- *Stel vragen als: Wat lukt al goed? Waar zijn we trots op?
Is het nodig om afspraken bij te stellen? Welke en hoe?
Is het nodig om een extra afspraak te maken? Waarover?
Hoe kunnen we elkaar herinneren aan afspraken?*

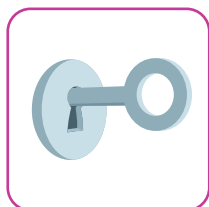
Eventueel: *Wie heeft er hulp nodig van een maatje of van de hele groep?*

Noteer de belangrijkste conclusies, ondersteund met foto's, plaatjes of tekeningen en hang ze zichtbaar in het lokaal, zodat u er later weer op terug kunt komen. Kies met de klas met welk verbeterpunt gestart wordt. Bespreek ook wat de leerlingen dan anders gaan doen. Geef aan dat u over een paar weken opnieuw met de groep wilt bekijken wat er veranderd is.

► Wat hebben we gedaan en geleerd?

Bespreek met de leerlingen wat in deze les is gedaan. *Wat levert deze les ons op? In deze les hebben we gekeken naar de sfeer in onze groep. We bedachten wat er nog nodig is in onze groep. Over een paar weken kijken we er nog eens naar. Als je nog iets aan mij alleen wilt vertellen kan dat altijd.*

► Afsluiter

Doe een afsluiter, bijvoorbeeld onderstaande.

Ballen in de lucht

De leerlingen staan in de kring. U gooit een bal naar een leerling en noemt daarbij zijn naam. De leerling mag nu de bal naar een andere leerling gooien waarbij hij de naam noemt van die leerling. Ga zo door tot iedere leerling de bal heeft gehad en de bal weer bij u is. Laat de leerlingen nu de bal volgens de zelfde route gooien. Na twee namen gooit u er een tweede bal achteraan. Het is nu de kunst om de ballen elkaar niet te laten raken en op te letten omdat je een tweede bal kunt verwachten.

Leerkracht

Wat u nog meer kunt doen om een veilige positieve sfeer te creëren in uw groep:

- Stimuleer samenwerken, samenspelen en belangstelling voor elkaar.
- Leef van het begin af aan de groepsnormen zelf voor en betrek de leerlingen er actief bij om zich de regels en normen van de school en de groep eigen te maken.
- Stimuleer dat leerlingen grenzen aangeven en respecteren.
- Stimuleer leerlingen elkaar aan te spreken.
- Grijp direct in bij buitensluiten en pesten. In het programma De Vreedzame School vindt u uitgebreid omschreven hoe u op groeps- en schoolniveau kunt werken aan sociale veiligheid met een aanpak tegen pesten.

► Vervolgactiviteiten

► Een groepsgesprek

Voer regelmatig een groepsgesprek over de verbeterpunten die de groep bedacht heeft.

► Zichtbaarheid - Zo doen we het in onze groep

Maak de (bijgestelde) afspraken zichtbaar in de groep, ondersteund met foto's of plaatjes. Hang de afspraken die onderwerp van gesprek waren eventueel op een prominente plek in het lokaal.

